

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้วิจัยมีความสนใจในมันเทิงคดีประเภท "เรื่องสั้น" มาแต่เดิม ในชั้นแรกก็ตั้งใจในค่านเนื้อเรื่อง ซึ่งมีความสนุกสนาน ความซาบซึ้งจับอารมณ์ และลักษณะน่าสนใจอื่น ๆ และเพราะรู้สึกว่าเป็นเรื่องสำหรับ "อ่านเล่น" ที่มีขนาดกระทัดรัดดี ไม่ยาวมากอย่างนวนิยาย ซึ่งบางครั้งความยาวนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายที่จะอ่านต่อไปจนจบ ต่อมาบังเกิดคำถามอยู่ในใจว่า เรื่องสั้นเป็นงานเขียนที่มีลักษณะ มีรูปแบบต่างจากงานเขียนร้อยแก้วประเภทอื่น หรือไม่อย่างไร กล่าวคือนักเขียนและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนใช้อะไรเป็นเครื่องกำหนดลักษณะของงานเขียนชิ้นหนึ่ง ๆ ใช้หลักอะไรแบ่งว่างานเขียนอย่างไรเป็นนิทาน อย่างเป็นนวนิยาย อย่างเป็นเรื่องสั้น หรืออย่างไรเป็นเพียงบทความและความเรียงธรรมดา ๆ งานเขียนบางอย่างคุณลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปแล้วก็น่าจะจัดเป็นประเภทเดียวกันได้ เช่น นิทานกับเรื่องสั้นเป็นต้น เพราะต่างก็มีเนื้อเรื่องสั้น ๆ มีตัวละครดำเนินบทบาทของตน แต่ในเชิงวิชาการหาได้จัดนิทาน และเรื่องสั้น เข้าอยู่ในงานเขียนประเภทเดียวกันไม่ และโดยเหตุที่ผู้วิจัยสนใจเรื่องสั้นมากกว่างานเขียนแบบอื่น จึงได้นำเรื่องสั้นขึ้นมาพิจารณาเพื่อหาความคลี่คลายในปัญหาข้อนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่กับงานเขียนไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา ครูอาจารย์ ตลอดจนนักประพันธ์ ถ้าหากจะมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานเขียนแล้ว ก็มักจะศึกษาค้นคว้ากันในเรื่องของ "นวนิยาย" เช่นคานประวัตินิทานความเป็นมาของนวนิยายในเมืองไทย ว่าเริ่มมีขึ้นในสมัยใด ใครแต่ง แต่งเรื่องอะไร ลักษณะเค้าโครง หรือคุณค่าทางวรรณกรรมเป็นอย่างไร นอกจากนั้นยังรู้เรื่องราวของนวนิยายที่เป็นเรื่องแปล แม้ว่าจะยังไม่ได้ศึกษากันอย่างละเอียดลออนัก มีผู้ให้ความสนใจคนคว้าเรื่องแปลเล่มสำคัญ ๆ ว่าใครแปล แปลจากบทประพันธ์

ของใคร ประวัติของผู้แต่งในภาษาเดิมเป็นอย่างไร แต่เรื่องสั้นมีผู้สนใจศึกษา
 คนความนอยมาก มีไม่กี่คนที่รู้ว่าเรื่องสั้นเรื่องแรกของไทย คือเรื่องอะไร ใคร
 แต่ง ผู้แต่งมีประวัติความเป็นมาอย่างไร ใค้อธิพิลการแต่งจากไหนและอย่างไร
 ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดจะนำปัญหาที่มาศึกษาอย่างละเอียด

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยสังเกตเห็นงานประพันธ์ที่เรียกว่า "เรื่องสั้น"
 ในสมัยปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่เป็นเสมือนเวทีที่นักประพันธ์ใช้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก
 ความนึกคิดที่มีความรับผิดชอบ หรืออย่างน้อยก็มีส่วนร่วมในสังคม จึงมักออกมา
 ในรูปของเรื่องราวเสียดสีสังคมบ้าง การเมืองบ้าง หรือแสดงเหตุการณ์ความเป็น-
 ไปของบ้านเมือง และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ มีการใช้สัญลักษณ์ในการ
 เขียนเรื่องสั้นกันมาก กล่าวโดยสรุป สำหรับข้อนี้คือ เรื่องสั้นในระยะหลัง ๆ นี้
 เป็นเรื่องสั้นที่มีความแปลกออกไปจากเรื่องสั้นที่เคยเรียน เคยอ่านในครั้งก่อน ๆ
 เช่นเรื่อง "สร้อยคอที่หาย" ในหนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยของชั้นมัธยมศึกษา
 ตอนปลาย เป็นลักษณะที่แปลกออกไปทั้งในด้านเค้าโครง เนื้อหา รูปแบบ แนวคิด
 ตลอดจนการวางลักษณะ อุปลักษณ์ตัวละคร นอกจากนี้ความแพร่หลายของ "เรื่องสั้น"
 ในปัจจุบันมีมากจนเป็นที่น่าสังเกต และเป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่
 การศึกษาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง มากกว่า "นวนิยาย" ซึ่งแม้จะมีนักประพันธ์เขียน
 ออกมาเรื่อย ๆ แต่เนื้อหา และเค้าโครงก็ดูจะ "เบื่อ" คือซ้ำ ๆ กันเป็นอันมาก
 ผู้วิจัยจึงเกิดความใคร่รู้ว่า งานเขียนที่จัดเป็น "เรื่องสั้น" นับแต่สมัยเริ่มแรกที่มี
 ขึ้นในเมืองไทยนั้น มีลักษณะอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงเกิดความคลี่คลายออก-
 มาเป็นลักษณะดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ด้วยคำนึงถึงเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าควรจะทำการศึกษา
 หาความรู้ในเรื่องสั้นของไทย ในด้านต่าง ๆ ให้ละเอียดพิศดารกว่าที่ผู้เคยอธิบาย
 ไว้เล็ก ๆ นอย ๆ และผู้วิจัยมีความหวังว่าผลงานวิจัยที่ได้อ่านนี้ จักเป็นประโยชน์
 แก่ผู้สนใจในเรื่องสั้นของไทย และเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้กำลังใจแก่ผู้ที่จะศึกษา
 คนควาเพิ่มเติมออกไปในภายหน้า

๑.๒ ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิจัยถึงความเป็นมาของเรื่องสั้น และวิวัฒนาการของเรื่องสั้นไทย โดยพิจารณาจากด้านรูปแบบ และองค์ประกอบทางวรรณกรรม และความคลี่คลายของลักษณะเหล่านั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า เรื่องสั้นในสมัยแรก ๆ ของไทยนั้น มีลักษณะแนวคิดไปในทำนองใด ตลอดจนศึกษาลักษณะของเรื่องที่มีความคลี่คลายไปในรูปต่าง ๆ ในระยะต่อ ๆ มาจากยุคเริ่มแรกจนถึง พ.ศ.๒๔๙๕

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นคว้าถึง "วิวัฒนาการ" ของเรื่องสั้นในเมืองไทย จึงมุ่งจะศึกษาลักษณะการคลี่คลายในด้านเนื้อหา รูปแบบ และแนวคิด ของเรื่องสั้นอย่างกว้าง ๆ นับแต่สมัยที่เริ่มมีเรื่องสั้นในประเทศไทย ทราบจนถึงพุทธศักราช ๒๔๙๕ หากินมุ่งจะศึกษาวิจัยเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง โดยละเอียดที่เดียวไม่ นอกจากนั้น การจะศึกษาถึงวิวัฒนาการของเรื่องสั้นได้ จำเป็นต้องมองย้อนไปถึงจุดกำเนิดหรือที่มาของเรื่องสั้นด้วย งานที่ผู้วิจัยจะทำได้ในเวลาอันจำกัดนี้ คือศึกษาลักษณะทั่ว ๆ ไปของงานที่เป็นต้นกำเนิดของเรื่องสั้น แล้วจึงศึกษาลักษณะของเรื่องสั้นในแต่ละยุค แต่ละสมัย ตามที่ผู้วิจัยกำหนดแบ่ง จากนั้นจึงเปรียบเทียบลักษณะของเรื่องสั้นในยุคนั้น ๆ ดังกล่าว เพื่อดูลักษณะความคลี่คลาย ตั้งแต่จุดกำเนิดของเรื่องสั้นไทยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ กำหนดเอาปี พ.ศ.๒๔๙๕ เป็นที่สุด

๑.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษางานเขียนและคนควาของผู้ที่คนควาเกี่ยวกับเรื่องสั้น ทั้งในแง่ความหมาย คำจำกัดความ ที่มาและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องสั้น และอ่านเอกสารที่เกี่ยวกับเรื่องสั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ของสุพรรณิ วราทร วรรณกรรมไทยปัจจุบัน ของกระแส มาลาภรณ์ วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา ของ ม.ล.ศุข ชุมสาย วิเคราะห์สวรรณคดีไทย ของ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ศิลปการประพันธ์ ของเจือ สตะเวทิน เป็นต้น

๒. คนคว่าและศึกษาข้อมูลที่เป็นนิทานรุ่นเก่า อันได้แก่นิทานชาคก และ นิทานอีสป รวมทั้งงานเขียนที่มีรูปแบบและลักษณะที่เชื่อว่า น่าจะเป็นต้นเค้าของ เรื่องสั้น เช่น นิทาน"คำปริศนา" และ "อธิบายปมพิศวงความซัดซัง" ในวารสาร และหนังสือพิมพ์สมัยรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕

๓. คนคว่าและศึกษาข้อมูลที่เป็นตัวเรื่องสั้นตั้งแต่ยุคแรกเริ่ม ในหนังสือพิมพ์และวารสารในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา

๔. ศึกษาข้อมูลเรื่องสั้นสมัยต่อมาแต่ปี ๒๔๐๘-๒๔๗๕ เพื่อศึกษากลวิธี รูปแบบ และลักษณะเด่นอื่น ๆ ของเรื่องสั้นในช่วงเวลาดังกล่าว ในการศึกษาขั้นนี้ ใ้คนคว่าแบ่งข้อมูลเรื่องสั้นออกเป็นช่วงเวลาตามความเหมาะสม

๕. ศึกษาจากข้อมูลทั้งหมด เพื่อหาลักษณะวิวัฒนาการของเรื่องสั้น ตั้งแต่ ยุคแรกเริ่มจนถึงปี ๒๔๗๕

๖. เสนอข้อคิดเห็นและขอเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยค่านนี้สำหรับผู้สนใจ ต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย